

«ҚАЗАҚСТАН – 2050» СТРАТЕГИЯСЫ БІЛІМ МЕН ҒЫЛЫМДЫ ДАМУ ТУРАСЫ КӨЗДЕЙДІ

Елбасының биылғы Жолдауының әр тарауы қоғамдағы өзекті мәселелердің шешіміне бағытталған. Әсіресе, Президенттің білім және ғылым саласы жөнінде көтерген мәселесі қазіргі таңдағы күрделі мәселелердің бірі болып отыр. «Қазақстан – 2050» Стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына Жолдауының әрбір қадамы сенімді басқан мемлекетіміздің әлемдік қауымдастықтар қатарынан қалмай, болашақты оптимистік көзқараспен болжамдап, өзінің бәсекеге қабілеттілігін дәлелдей алатын, өркеніетті даму жолындағы жаңа бағыттарын айқындаудың жолы деп білеміз.

Елбасы бұл Жолдауында мемлекетте білім алып, еңбек етіп жатқан азаматтарға ең озық жабдықтармен және ең заманауи өндірістерде жұмыс жасау машығын меңгеруді міндет етіп жүктеп отыр. Әрине, біздің еліміз үдемелі индустриалды-инновациялық бағытта шарықтап, тез дамып келе жатқан елдердің қатарында. Елбасының осындай саясатын жете түсінген ел азаматы өзінің кәсіби біліктілігін үзбей жетілдіріп, озық технологияларды меңгеру жолында тынымсыз еңбек етуі тиіс. «XXI ғасырда білімді дамыта алмаған елдің тығарыққа тірелері анық», деп көрсеткен Елбасы Н. Назарбаев білім мен ғылымды жетілдіруде барлық мүмкіншіліктерді қарастырып, нақты шаралар мен бағдарламаларды жетілдіруді талап етіп отыр.

Елбасы өз жолдауында прагматикалық стратегия құра отырып, қазақстандықтарға жаһандық технологиялық төңкерістің бөлшегіне бойынша шетелдік ғылыми-зерттеушілік қоғамдастықпен ықпалдасу біздің еліміздің экономикалық дамуына зор ықпалын тигізеді. Бұл қадам арқылы қазақстандықтар жаналықты меңгереді, шыңдалады, тәжірибе жинақтайды. Еліміздің басқа дамыған шет елдермен бәсекеге қабілеттілігін арттырып, терезесін теңестіреді.

Қазіргі уақытта еліміздің кейбір ғылымдары өз жобаларының аясына бірен-саран шетелдік ғалымдарды тартып, бірлесе жұмыс істеп жатыр деп айта аламыз. Алайда мұндай қадамдар баяу түрде іске асып, сапы жағынан да саусақпен санарлықтай ғана болып отыр.

Елбасының келешек ұрпағымыздың өсіп-өнуі үшін жасап жатқан парасатты қадамдары өте мол. Еліміздің балабақша, мектеп, колледж, жоғары оқу орындарына арналған стратегиялық білім беру бағдарламалары жастардың білім мен ғылым жолында жан-жақты дамуларына, жаңа өзгерістерге төтеп бере алатын, заманауи техниканы меңгерген, өзінің шеберлері ретінде қалыптасуларына мүмкіндіктер беріп жатыр.

Бұл мәселе Елбасының «Қазақстанның әлеуметтік жаңғыртылуы: Жалпыға Ортақ Еңбек Қоғамына қарай 20 қадам» деп аталатын мақаласында да жалғасын тапқан. Өткен жыл ғылым, білім беру саласы үшін ерекше білім беру жүйесін дамытудың мемлекеттік жаңа бағдарламасын жүзеге асыра бастаған алғашқы жылы болды. Бесінші шақырылымдағы Парламенттің алғашқы сессиясының ашылуында сөйлеген Елбасы білім беру саласын «барынша тез жаңғыртушы» деп сипаттап, оның дамуына жоғары баға берді.

Елбасының тапсырмасымен мектепке

оқытудың сапасын түзетуге және арттыруға жасалған салиқалы қадам. Сондай-ақ, қамқоршылар кенесін құру арқылы білім беру жүйесінің қоғаммен өзара байланысының жаңа механизмі қалыптасуда.

Бүгінгі таңдағы ең басты мәселе қол жеткен жетістікке тоқталып қана қоймай, Жолдауда көрсетілген басымдықтарды толығымен іс жүзінде асырып, болашаққа қадам жасау болып табылады. Елбасымыз Н. А. Назарбаев: «Экономикалық көрсеткішіміздің өсуіне орай біздің қоғамымыздағы мәдени және білім деңгейінің артуына, жаңа қазақстандық зияткер ұлт қалыптасуына ерекше назар аудару қажет», деп атап көрсетті. Міне, осы жерден келіп білім берудің еліміздің индустриалды-инновациялық дамуына қатысу икемі бар жаңа мамандарды дайындаудың арқаулық міндеті шығады. Бұл міндеттің стратегиялық маңызы мен мазмұны Елбасымыздың жыл сайынғы Жолдауларында да айрықша аталып, нақты шаралар мен бағдарламалар жүзеге асып, дәстүрлі жалғасын тауып келеді. Басты мақсат – барлық деңгейдегі білім берудің тиімді жүйесін қалыптастыру және жаңа сапаға көшуге дайындау, ғылыми-зерттеулерді әлемдік деңгейге шығару және оны инновациялық үрдістерге қатыстыру.

Бұл ретте, қазіргі уақытта әлемде жүріп жатқан қаржылық-экономикалық дағдарыстың келеңсіз әсерінен көптеген елдерде әлеуметтік бағдарламалар, оның ішінде білімді дамытуға қатысты шаралар елеулі жағдайда қысқартылуда және азаюда. Тіпті, мұндай көріністер қуатты Еуроодақ елдері сияқты алпауыт мемлекеттердің өздерінде де жүріп жатыр. Соған қарамастан, Қазақстан Республикасының Президенті, Елбасы Н. Назарбаев өзінің биылғы Жолдауында халықтың әлеуметтік жағдайын одан әрі дамыту мен арттыруға қаржыны одан әрі көбейтуге, оның ішінде отандық білім мен ғылымды қолдауға бағытталған әлеуметтік де маңызды бағдарлама ұсынып отыр. Бұл – адам капиталын ұдайы дамытуға бағытталған Елбасының тұрақты да сандарына саясатының жарқын көрінісі.

Елбасы Н. А. Назарбаевтың биылғы Жолдауында оқыту үдерістеріне қазіргі заманғы әдістермен мен технологияларды енгізу мәселелері кеңінен баяндалды. Осы бағытта мемлекет тарапынан ауқымды жұмыстар атқарылуда. Арнайы министрліктер мен оқу орындары әдістермен мен технологияларды жіті меңгеріп, халықаралық тәжірибені толық зерделеуде. Аталған бағыттағы ауқымды жұмысты еліміздің білім беру жүйесінің көшбасшылары – Назарбаев Университеті мен Назарбаев Зияткерлік мектептері атқарып келеді. Мұнда өте білікті оқытушы және ғылыми құрам шоғырланған. Аталған мекемелер тарапынан оқыту, зерттеу және инновация мен оны іс жүзінде меңгеру салаларында ең алдыңғы қатарлы жетістіктер мен тәжірибелерге үнемі іздеу жүргізілуде. Қазақстанның жинақталған тәжірибесіне ыңғайлы, әлемдік ең жоғары үлгіге сәйкес келетін ұжымдық басқару жүйесі құрылуда.

Бүгінгі таңда Елбасымыздың ерекше назар аударғанын ескере отырып, Білім және ғылым министрлігі Назарбаев Университеті мен Назарбаев Зияткерлік мектептері тәжірибесін бүкіл Қазақстанның білім беру жүйесіне тарату үшін олардың жетістіктерін жалпыға білім беру үдерісіне енгізуде. Назарбаев Университетінің

дейінгіден жоғары оқу орындарына дейінгі және одан кейінгі білім беру саласының барлық деңгейінің сапасын тексеру тізбегі құрылды. Бұл – орталық және жергілікті басқару органдары мен тығыз қарым-қатынас орнатуға,

жұмыстарын жаңа құрылып жатқан зерттеу және инновациялық университеттер арқылы ғылыми жетістіктерге жетуді жоспарлап отыр. Елбасымыз өзінің Қазақстан халқына арнаған Жолдауында назар аударған тағы бір маңызды мәселе – ол педагогтардың сапасы мен біліктілігін арттыру. Бұл білім беру нәтижесінің негізгі өзегі. Осы мақсатта министрлік қазіргі мұғалімдердің біліктілігін арттыру жүйесіне түбегейлі басқа қырынан келіп отыр. Бұған дейін бұл сала тиімсіз болды, әрі бұған салғырт қарап келген еді. Енді, дүниежүзілік тәжірибесінің негізінде қайта дайындаудың ешкімге ұқсамайтын жаңа бағдарламалары мен әдістері дайындалды. Қазірдің өзінде Назарбаев зияткерлік мектебі жаңадағы Педагогикалық шеберлік орталығымен, аймақтардағы орталықтармен бірлескен Біліктілікті арттырудың ұлттық орталығы құрылды. Осындай жаңа жүйе арқылы еліміздегі мұғалімдер жасағының жартысын 5 жыл ішінде жаңа деңгейде қайта дайындаудың өткізіп шығару қарастырылуда. Білім және ғылым министрлігі үстіміздегі жылдың 1 қыркүйегінен бастап педагогикалық жоғары оқу орындары мен кафедралардың оқытушы профессорлар құрамының біліктілігін арттырудың жаңа деңгейіне көшуді жоспарлауда. Бұл үшін бюджеттен мақсатты да ауқымды қаражат бөлінуде.

Жоғары және ішінара кәсіптік-техникалық білім беруде әлі күнге дейін білім беру қызметін көрсетуші мекеме ретінде өз түлектерінің білім сапасын өздері бағалайтын жүйе жұмыс істейді. Әлем бұл тәжірибеден әлдеқашан бас тартқан. Ол жерде түлектерге жан-жақты әділ бағаны осы салада жұмыс істейтін өз ісінің шеберлері мен жұмыс берушілер ғана бере алады деп санайды. Ал бұл бізде әлі қалыптаспағандықтан да қазақстандық жұмыс берушілер тарапынан жас мамандарды даярлау сапасының төмендігіне, жұмыс орында оларды «қосымша оқыту», нарықтық және өндірістік шындыққа бейімделу қажеттіліктеріне орай сындар көп айтылады. Сондықтан Президент тапсырмасына орай қанатқақты ережеге сәйкес салалық ассоциация арқауында жұмыс берушілердің қатысуымен біліктілікті растайтын бірнеше тәуелсіз орталықтар құрылады. Мұндай ресімдемелерден өткен оқу орындарының түлектеріне жеке біліктілігіне кәсіби растама берумен қатар өз істерінің шеберлерімен мойындалады. Бұл – жұмысқа орналасуға жоғары мүмкіндік береді деген сөз. Сондай-ақ, бұл еңбек нарығындағы сұранысқа жас мамандар деңгейін біртабан жақындатады. Бірақ бұл жүйенің жалпыға бірдей енгізу туралы шешімі қанатқақты жобаның қорытындыларын жан-жақты талдау мен көпшілік талқысынан кейін барып қолға алынады.

Еңбек ресурстары сапасынан Қазақстанның инновациялық болашағы тікелей байланыста болғандықтан да түбегейлі жаңа әдіс және технология қажеттігі туралы мәселеге Елбасы өз Жолдауында баса назар аударды. Бұл қазіргі дүниежүзілік тәжірибедегі қолданылып келе жатқан үрдіс. Оның аса жарқын мысалдарының бірі – Германиядағы кәсіптік-техникалық білім берудегі даярлаудың дуальдық жүйесі. Мұнда оқушылар уақытының үштен екі бөлігінде еңбек ете жүріп өндірістен қол үзбей оқиды, тек уақытының үшінші бөлігін теориялық оқуға, білімді ұйымдастыруға арнайды.

Қазіргі таңда қазақстандық техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде басқарудың жаңа құрылымы – жұмыс берушілердің қатысуымен салалық және аймақтық кеңестер, ұлттық кеңес құрылуда. Олар Германия, Норвегия, Сингапур және басқа елдердің ең озық тәжірибелерін енгізу мәселелерін толық пысықтайды. Бұл жүйе әр аймақта дуальдық жүйені қоса отырып 2-3 колледжді сол аймаққа бейімдейді, кейін олардың тәжірибесін басқа кәсіптік білім беру ұйымдарына таратады.

Өндірістен қол үзбей оқытудың тағы бір әдісі

– қазіргі заманғы ақпараттық, мультимедиялық, интерактивтік технологияларды қолдана отырып алыстан оқыту, бұл жоғары және кәсіптік білім беруде біршама жоғары сапаға ие болуға мүмкіндік береді. Министрлік бүгінгі өзінде елімізде қашықтықтан оқытудың заманауи әдістерін меңгеру жолдарын қарастыруда.

Жолдауды іске асырудағы Президент тапсырмаларының ішіндегі ең маңыздысы әрі басты бағыт – бұл оқыту үрдісінде тәрбиелеу компоненттерін күшейту. Патриоттық, азаматтық тәрбиені, оның ішінде экстремизмге қарсы тұру және оқытудың басқа да құрамдас бөлігін үнемі одан әрі дамыту айтылған. Жоғары оқу орындары мен мектептер бір жағынан міндетті түрде тәрбие компоненттері қосылған білім беру үлгі-қалыптары мен бағдарламаларының негізінде оқытудың мазмұны мен максаттарын жетілдірсе, екінші жағынан жергілікті атқарушы органдар мен үкіметтік емес сектор Білім министрлігімен күш біріктіре отырып, жастармен тәрбие жұмысын одан әрі жақсарта түсуді көздеуде.

Ғылыми-зерттеу институттары мен әлеуметтік-гуманитарлық бағыттағы кафедралар алдына тәрбие жұмысы, экстремизмге қарсы әрекет, дінтанудың маңызды мәселелері туралы ғылыми-зерттеулерді дамыту туралы міндеттер қойылуда. Мұндай зерттеулер заманауи теориялық арқаумен қатар, іс жүзінде әрекет етуге мүмкіндік беретін ғылыми негізделген ұсыныстар береді.

Бір жылдан аз уақыт ішінде «Ғылым туралы» жаңа Заң қабылданды. Сол жылы заңмен белгіленген нормалар мен тетіктерді талдайтын бірнеше ондаған нормативтік-құқықтық актілерді қалыптастыру мен бекіту кезеңі басталды. Осылайша, Қазақстан ғылымда ғана емес, ғылыми кадрларды дайындау жүйесінде ескі ғылыми дәрежелер мен атақтардан бас тартып, жалпы әлемдік тәжірибеге ұқсас философия докторларын, қауымдастырылған профессорлар мен жаңа формациядағы профессорларды дайындауға көшті. Бұл да үлкен маңызды бар өзгеріс.

Елбасының Жолдауында ғылымды мемлекеттік қолдау мен инновациялық жүйені мықтап қалыптасуына жүйелі тапсырма қойылған. Оның ішінде экономикаға ғылыми нәтижелерді тиімді енгізу үшін мүмкіндік туғызатын инновациялық гранттардың шығын мөлшерін ұлғайту. Бұл дегеніміз, қазақстандық ғалымдардың қоғамға қажеттілік деңгейін көтереді, олардың шығын мәніндегі беделін арттырады және еліміздің инновациялық дамуындағы үлесін көрсетеді.

Жалпы, Президенттің биылғы Жолдауы елімізді әлеуметтік-экономикалық жаңғыртудың нақтылы бағыт-бағдарын айқындаумен бірге, білім берудің көкжиегін кеңейтудің байыпты бағдарламасына айналып отыр. Сондықтан университет басшылығының, барлық профессор-оқытушыларының, құрылымдық бөлімдердің, ғылыми-зерттеу орталықтары мен институттардың барлық ұйымдастырушылық, ғылыми-педагогикалық қызметі Жолдаудан туындайтын міндеттерді жүзеге асыруы қажет деп есептеймін.

Е.Р.БАЙҚОНЫСОВ,
М. Әуезов атындағы ОҚМУ
«Саясаттану» кафедрасының аға оқытушысы, саясаттану магистрі.

«К
К
М